

Nacionalinių socialinių partnerių dalyvavimas formuojant politiką 2019 m.

Įžanga

Socialinis dialogas yra įtvirtintas ES sutartyse. Socialiniai partneriai – pagrindiniai suinteresuotieji subjektai, galintys įvertinti su politika susijusius poreikius ir prisidėti formuojant politiką, taip pat rengiant ir įgyvendinant nacionalines reformas socialinėje ir užimtumo srityse. Dėl to socialiniai partneriai turėtų dalyvauti rengiant ir įgyvendinant politiką. Jų vaidmuo buvo pripažintas Europos Sąjungos Tarybos 7-oje valstybių narių užimtumo politikos gairėje ir Europos socialinių teisių ramsčio 8-ame principu.

Politinės aplinkybės

Per pastarąjį dešimtmetį įgyvendinant Europos semestrą sukurtas visapusiškas požiūris į nacionalinį politikos formavimą. Paskelbus Europos socialinių teisių ramstį, socialiniai tikslai aiškiai nurodyti per semestro ciklą paskelbtuose pagrindiniuose politikos dokumentuose, tačiau geresnis koordinavimas su fiskaliniiais ir makroekonomikos tikslais visada turėtų būti galimas ir pageidautinas. Valstybės narės į savo nacionalines darbotvarkes įtraukė reformas ir politikos iniciatyvas, sukurdamos pagrindą socialiniams partneriams dalyvauti formuojant ir įgyvendinant politiką.

Kokybiškas socialinių partnerių dalyvavimas formuojant ir kuriant politiką – vienas iš pagrindinių kokybiško socialinio dialogo, vykdomo nacionaliniu lygmeniu, rodiklių. Iš patirties matyti, kad kuo aktyviau socialiniai partneriai dalyvauja formuojant politiką, tuo veiksmingesnis yra socialinis dialogas.

Politiniai pokyčiai daro poveikį socialinių partnerių dalyvavimui formuojant politiką, net ir tose šalyse, kurios turi tvirtą darbo santykių ir socialinio dialogo pagrindą. Tokiais atvejais kyla su socialinių partnerių savarankiškumu susijusių problemų; siekiant sudaryti galimybes nepriklausomai prisidėti prie nacionalinės politikos formavimo, reikia padidinti savarankiškumą.

Pagrindinės išvados

- Daugumoje šalių formuojant politiką tam tikru mastu buvo konsultuojamasi su socialiniais partneriais. Vykdamas konsultacijas rengiamos politinės iniciatyvos tiek konkrečiai šaliai skirtose rekomendacijose, tiek nacionalinėje darbotvarkėje. Daug reformų buvo vykdoma socialinėje ir užimtumo srityse; vidurio, rytų ir pietų Europos šalyse kai kurios šių reformų buvo vykdomos nedalyvaujant socialiniams partneriams.
- Pagal praktiką, kai formuojant politiką dalyvauja socialiniai partneriai, šalis galima suskirstyti į tris pagrindines grupes:
 - šalis, kurių tvirtose socialinio dialogo struktūrose dalyvauja socialiniai partneriai ir jos yra veiksmingos, – su socialiniais partneriais socialiniais ir darbo klausimais daugiausia konsultuojasi vyriausybė (Austrija, Belgija, Kipras, Čekija, Danija, Suomija, Prancūzija, Vokietija, Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Portugalija, Slovakija, Švedija);
 - šalis, kuriose yra už socialinį dialogą atsakingų institucijų, bet socialiniai partneriai nėra visiškai patenkinti savo dalyvavimu formuojant politiką – socialiniai partneriai yra išreiškę nepasitenkinimą įvairiais klausimais (Airija, Bulgarija, Estija, Ispanija, Italija, Jungtinė Karalystė, Kroatija, Latvija, Lenkija, Lietuva ir Slovėnija);
 - šalis, kuriose socialiniai partneriai nesijaučia prasmingai dalyvaujantys formuojant politiką – jose bet kokie nustatyti trūkumai išlieka beveik nepakitę, o pats socialinis dialogas atrodo esantis sąstingyje (Graikija, Rumunija, Vengrija).
- Iš analizės matyti, kad dauguma socialinių partnerių 2019 m. dalyvavo rengiant nacionalines reformų programas. Vis dėlto keli socialiniai partneriai, būtent Graikijoje ir Italijoje, pabrėžė, kad visiškai nedalyvavo, o profesinės sąjungos ir darbdavių organizacijos Vengrijoje kritikavo dalyvavimo kokybę.

- Dalyvavimas dažniausiai reiškia oficialias konsultacijas instituciniu lygmeniu arba palaikant dvišalius ryšius. Kai kuriose valstybėse narėse konsultuojamasi keičiantis nuomonėmis su profesinėmis sąjungomis ir darbdaviais arba vykdant tam skirtas nacionalines procedūras (tam tikras procedūras, kurios nebuvo standartizuotos įkuriant specialias darbo grupes ar komitetus). Dažnai taikomas šių praktikų derinys.
- Dauguma socialinių partnerių mano, kad jų dalyvavimo aplinkybės yra tinkamos. Vis dėlto socialiniai partneriai kai kuriose šalyse kartojo, kad svarbiausia problema išlieka konsultacijoms skirto laiko trūkumas. Priešingai, kitos šalys apie šią problemą nepranešė. Neturėtų būti sudėtinga išspręsti išsiskiriančių nuomonių klausimą.
- Dauguma socialinių partnerių ir nacionalinių valdžios institucijų pranešė apie tai, kad mažai pasikeitė dalyvavimo rengiant nacionalines reformų programas 2018–2019 m. kokybė; nežymiai skyrėsi keturi analizuoti aspektai (aplinkybės; konsultacijų forma ir turinys; skirtas laikas; grįžtamoji informacija ir socialinių partnerių nuomonei suteiktas matomumas). Tačiau socialiniai partneriai keliose šalyse pranešė, kad jų dalyvavimas konsultavimosi procese šiek tiek pagerėjo, nors dažnai esama apskritai prastėjančių aplinkybių.
- Keliose šalyse socialiniai partneriai tebėra nepatenkinti dėl to, kad jų nuomonė nebuvo įtraukta į galutinę nacionalinę reformų programą. Suvokimas, kad tave girdi, bet nesiklauso, tarp šalių ir suinteresuotųjų subjektų skiriasi.
- Esama tam tikros analogijos tarp nacionalinio socialinio dialogo tvirtumo ir socialinių partnerių dalyvavimo formuojant politiką. Tokį pat ryšį galima nustatyti vertinant socialinių partnerių dalyvavimą rengiant nacionalines reformų programas. Kai kuriose šalyse socialiniai partneriai naudojami semestru ir konkrečiai šaliai skirtomis rekomendacijomis, kad iškeltų nacionalines problemas ES lygmeniu.

Politikos orientyrai

- Įgyvendinant Europos semestrą ne tik sukuriama ES valdymo struktūra fiskalinei ir ekonomikos politikai koordinuoti, bet ir suteikiama galimybė socialiniams partneriams daryti įtaką ekonominei ir socialinei darbotvarkėms. Atėjus laikui įtraukti atitinkamus socialinius partnerius, reikėtų apsvarstyti daugiau sektorinių požiūrių ir konkrečių politikos sričių.
- 2020 m. metinės tvaraus augimo strategijos ir Darnaus vystymosi tikslų įtraukimas į Europos semestrą turės pasekmių socialinei, ekonomikos ir užimtumo politikos sritims. Aktyvus ir prasmingas socialinių partnerių dalyvavimas įgyvendinant Europos semestrą padėtų daryti pažangą siekiant šių konkrečių ES tikslų.
- Atsižvelgiant į dideles fiskalines ir ekonomines šių pakeitimų Europos semestre pasekmes, gali būti verta padidinti socialinių partnerių dalyvavimą kitose svarbiose politikos srityse, kaip antai rengiant stabilumo ar konvergencijos programas. Reikėtų apsvarstyti tai, jog reikia užtikrinti, kad socialiniai partneriai turėtų pakankamai pajėgumų dalyvauti šių politikos sričių diskusijose.
- Atlikus tyrimą atskleista, kad kai kuriose tose pačiose šalyse socialinių partnerių dalyvavimas formuojant politiką ir įgyvendinant Europos semestrą kiekvienais metais yra neveiksmingas. Reikėtų imtis daugiau veiksmų siekiant skatinti šių šalių aukštynkryptę konvergenciją su kitomis šalimis, kuriose socialinių partnerių dalyvavimas yra veiksmingas.

Išsamesnė informacija

Ataskaitą *Nacionalinių socialinių partnerių dalyvavimas formuojant politiką 2019 m.* galima rasti adresu <http://eurofound.link/ef19017>.

Mokslinių tyrimų vadovas – Ricardo Rodríguez Contreras
information@eurofound.europa.eu